

виту культури можливості одержання інформації, звичайно, різні, але існує повсякденне життя, буденна свідомість, в рамках яких може формуватися С. Такий С. завжди характеризується недостатньою систематичністю, еkleктичністю. Він містить в собі фрагменти розрізаних, недостатньо обґрунтованих знань, елементи філософії і методології. С. такого роду існує в суспільстві як багатоваріантний, він істотно залежить від змін, які відбуваються в громадській свідомості, від чуток, від рівня культури суб'єкта, його соціального положення. Він може бути як релігійним, так і безрелігійним. Його зміст істотно змінюється в залежності від умов життя людини.

Становлення С. проходить ряд етапів у розвитку людини. По-перше, процес систематизації знань, одержаних людиною в результаті навчання і життєвого досвіду. По-друге, ступінь досягнутої психол., соціальної, моральної, духовної зрілості. По-третє — показники реалізації основної життєвої мети, яку людина ставить перед собою. Процес формування С. продовжується все життя, причому С. — продукт не лише виховання як цілеспрямованої діяльності суспільства та його соціальних інструментів, а й результат впливу навколишнього середовища, діяльності особистості з самовиховання.

Надзвичайно сильним засобом впливу на С. людини є виховання. Воно здійснюється диференційовано. Викликано це тим, що світорозуміння, світосприймання, світоспоглядання не можуть бути однаковиими у людей різного віку, професії, темпераменту, соціальних груп і класів, прошарків суспільства.

У суспільстві з давніх часів існувало свідоме прагнення виробити цілісний і обґрунтований світогляд, в рамках якого була б осмислена вся історія людства, його пізнавальна і перетворююча діяльність, його культура і моральні орієнтири. Свідоме прагнення виробити такого роду С. проявляють різні соціальні групи людей, політ. партії, які бачать в ньому основу не лише духовного єднання, а й програми конкретних дій з перетворення суспільства.

У будь-якому суспільстві є багато різноманітних доктрин, які по-різному осмислюють сучасну культуру, всю історію людства і його майбутнє. Кожна людина вільна у виборі С., однак вона не може бути вільною від соціальних відносин. У демократичному суспільстві питання про С. кожної людини є її особистою справою, без будь-яких обмежень.

У С. людини завжди проявляються риси відповідного часу, які визначають загальні життєві орієнтації людей, їх стиль мислення, уявлення про реальність.

Сучасні уявлення про світ склалися, по суті справи, повністю на основі досягнень науки

XX ст.: теорії відносності, квантової механіки, космології, синергетики, біофізики тощо. Однак на фоні колосальних змін XX ст. виявилось століттям ескалації насильства, двох світових воєн, ознаменувалося величезною кількістю соціальних конфліктів, протистоянням народів, різким зростанням міжнародного тероризму. Широке застосування науки і техніки показало, що вони здатні повернутися проти людини.

Нині у світі існує велика різноманітність філософ. побудов і течій. Однак небагато з них претендують на вироблення цілісного С. Все популярнішим стає погляд, що у зв'язку з величезними масштабами і різноманіттям сучасних наук, знань і їх швидким приростом цілісний С. взагалі не можна виробити. Але саме для нашого часу характерним є визнання цінностей демократії і прав людини, її економічної і політ. свободи, свободи совісті і вибору С. Всі усвідомлюють величезне значення науки не лише для практичної діяльності суспільства, а й для його духовного життя. Релігія сьогодні повною мірою визнає високе призначення наук, знання і прагне вступити з ним в союз. Дедалі зростає цінність освіти. Однією з найважливіших характеристик духовної культури стало усвідомлення цілісності сучасного світу.

Одночасно висока оцінка науки дивовижним чином поєднується зі значним поширенням марновірств і сучасних міфів, нерідко прикритих наук. вбранням. Наших сучасників хвилює зростання духовної апатії і морального нігілізму. Більшість людей на планеті охоплено тривогою за майбутнє. Це почуття викликається передусім глобальними проблемами сучасності: енергетичною, економічною і екологічною кризами. Як вижити людству і як зменшити соціальну несправедливість у стосунках між людьми і народами? Виробити орієнтири для самостійних дій у складному і суперечливому світі — головне завдання формування світогляду.

Лит.: 1. Арцишевський Р. А. Мировоззрение: сущность, специфика, развитие. — Львов, 1986; 2. Огурцов Н. Г. Дидактические основы формирования мировоззрения старшеклассников. — Минск, 1979; 3. Кукушкина Е. И., Логунова Л. Б. Мировоззрение, познание, практика. — М., 1989.

С. У. Гончаренко

СВІТОГЛЯДНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦЯ — специфічна здатність людини сприймати і перетворювати свою природну й соціальну здатність на необхідну для неї форму, адекватну соціальному характеру суспільної діяльності. С. к. ф. виступає специфічним способом духовно-практичного самовизначення саме суспільної форми діяльності. Суть С. к. ф. полягає в тому, що вона відображає безпосередню єдність людини і суспільної форми практики. При цьому ступінь адекватності індивід. життєздатності її суспільному характеру

виступає практичним показником міри свободи людини у сфері суспільного виробництва, утвердженням її здібностей до творчості за законами природи й мірками громадської культури. Дане відношення виражається в таких формах світосприймання, як духовно-практичне споглядання, почуттєва потреба, добротворчість тощо. Людська діяльність, перетворюючи предмети природи на матеріальні умови виробництва і засоби задоволення людських потреб, опосередковує почуттєвий зв'язок людини з природою і створеним нею світом. Через неї трансформуються матеріальні властивості предмета в предметний зміст людської почуттєвості й культури, внаслідок чого остання проявляється як об'єктивна данність предмета і, разом з тим, як почесна властивість здійснюваної людиною предметно-практичної діяльності.

Наук. світогляд є духовно-практичним компонентом людського життя, який формує в людині ідеальні образи освоєння світу. В них об'єктивна діяльність, яка не задовольняє людину, приводиться людською свідомістю у відповідність з людськими потребами, цілями й інтересами. Тим самим світогляд створює у сфері свідомості й духовно-практичних почуттів людини ті багаті для неї «стани світу», які потім втілюються в її практичних діях і вчинках.

Першою і провідною стороною світогляду є пізнавальна, яка диференційована у двох площинах: предметно-змістовій і логічній. У предметно-змістовому відношенні світогляд має кілька аспектів: натуралістичний, гуманітарний і гносеологічний. Натуралістичний аспект пов'язаний з розв'язанням проблем, спрямованих на розкриття природної суті людини: що таке життя, психіка, свідомість; як вони виникли? Усвідомлення своєї соціальної природи, свого місця у «світі людей» становить предмет гуманітарної проблематики світогляду. Це другий важливий аспект світогляду спеціаліста, який необхідно враховувати при формуванні профес. якостей. До цього аспекту належать погляди і уявлення, які розчленовуються на чотири великі групи: соціологічні, соціально-політ., етичні та естетичні. Особливої уваги у формуванні професіоналізму спеціаліста заслуговує етична група «гуманітарного аспекту», яка стосується теор. осмислення взаємовідносин між окремими людьми, між людиною і суспільством.

Гносеологічний аспект світогляду спеціаліста становлять уявлення, пов'язані зі з'ясуванням пізнавального ставлення людини до зовнішнього світу: чи можливе адекватне відображення предмета? Чи є закони і форми мислення апріорною здатністю людини, чи вони запозичені з практики? Що таке істина? Що таке мислення? Що таке практика?

Пізнавальна сторона С. к. ф. не є єдиною. При формуванні світоглядних основ професіона-

лізму спеціаліста особливу роль відіграє аксіологічна (ціннісна) сторона. У світогляді виражаються проблеми й інтереси індивіда; світогляд вбирає в себе ставлення суб'єкта до об'єкта, до природи, суспільства, до ін. людей. На цій основі формуються цінності й оцінки, які входять у саму тканину, тобто основу С. к. ф.

Світогляд — це система принципів, поглядів, цінностей, ідеалів і переконань, які визначають напрям діяльності окремої людини, соціальної групи чи суспільства в цілому. Світогляд спеціаліста можна визначати як форму самосвідомості, через призму якої сприймається, оцінюється і осмислюється дійсність, профес. діяльність, що вирішальним чином впливає на духовне самовизначення творчої індивідуальності. Світоглядний потенціал спеціаліста, фахівця своєї справи зумовлений також характером культурно-істор. буття, профес. зіркістю, його здатністю розпізнавати перспективи розвитку освіти, розширяти горизонти профес. світобачення, виражати духовні уявлення та ідеали епохи, проникати засобами освіти і самоосвіти в глибинні пласти культури людства.

Світоглядне ядро особистості у своїх основних параметрах і характеристиках складається точно так само, як і світ людини, поза й незалежно від актів індивід. самосвідомості (і самопізнання) самої особистості. Поняття С. к. ф. лише в методологічно узагальненому вигляді виражає цю суть світоглядної свідомості.

Лит.: 1. Мировоззренческая культура личности. — К., 1986; 2. Кузьмина М. В. Предмет акмеологии. — СПб., 1995.

С. У. Гончаренко

СЕВАСТОПОЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (СНТУ) — ВНЗ IV рівня акредитації, єдиний політехнічний ВНЗ у Кримському регіоні, що готує бакалаврів, спеціалістів і магістрів за 16 напрямками та 24 спеціальностями: інженерна механіка, автоматика та обчислювальна техніка, енергетика, приладобудування, комп'ютерні науки, радіотехніка, електроніка, кораблебудування, судноводіння, екологія та ін. За 55 років свого існування ВНЗ підготував понад 50 тис. спеціалістів. Зараз в СНТУ навчаються понад 10 тис. студентів під керівництвом 50 докт. наук, проф., 300 канд. наук, доц.

Випускники СНТУ є керівниками та провідними спеціалістами великих промислових підприємств, організацій та ВНЗ. Ректор, 3 проректори, 5 деканів, 11 завідувачів каф. є випускниками СНТУ.

У структурі ун-ту 6 ф-тів, 28 каф., більш 20 тематичних і наук.-дослідних лабораторій, Інституту сучасних технологій та інновацій. Успішно функціонують: центр підготовки та атестації плавскладу, центр навч. та наук.-технічного забезпечення